

УДК 94 (477.82):323.15 (=162.1)

Гарбарук Альона

ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ВОЛИНСЬКИХ ПОЛЯКІВ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У дослідженні йдеться про підтримання етнічної ідентичності польською громадою у полікультурному суспільстві України, зокрема на Волині. Аналізуються способи збереження атрибутів самобутності українських поляків та приклади діалогу польського та українського культурних елементів.

Ключові слова: польська національна меншина, етнічна ідентичність, діалог культур, Волинська область.

Garbaruk A. Ethnic identity of Volyn Poles in multicultural Ukrainian society

The research is about the maintaining of ethnic identity of the Polish community in the multicultural society of Ukraine, particularly in Volyn. Ways of saving of attributes of originality of Poles and examples of the dialogue between Polish and Ukrainian cultural elements are analysed.

Key words: Polish national minority, ethnic identity, cultural dialogue, Volyn region.

Гарбарук А. Этническая идентичность волинских поляков в условиях поликультурности украинского общества

В исследовании речь идет о поддержании этнической идентичности польской общиной в поликультурном обществе Украины, в частности на Волини. Анализируются способы сохранения атрибутов самобытности украинских поляков и примеры диалога польского и украинского культурных элементов.

Ключевые слова: польское национальное меньшинство, этническая идентичность, диалог культур, Волинская область.

Тисячолітня історія розвитку людства проявляється сьогодні в поєднанні культур, традицій та способів життя. Співіснування

різних культур є найважливішою ознакою полікультурного суспільства. Сучасна українська реальність так чи інакше із цим поняттям стикається. Для успішного співжиття в полікультурних суспільствах необхідні знання, розуміння й діалог. Особливий наголос на діалозі, який відіграє знакову роль у зближенні культур та народів, віддалених в історичній ретроспективі низкою суперечностей. Прикладом зустрічі за означеним сценарієм є польський та український культурний простір. Метою дослідження є окреслення та аналіз особливостей збереження польською громадою власної етнічної ідентичності у полікультурному українському суспільстві, а також характеру взаємодії української та польської культур на прикладі Волинської області.

Актуальність роботи зводиться до важливості володіння знанням про етнонаціональну ситуацію в регіонах, на Волині зокрема, з огляду на поліетнічність та полікультурність України і похідні від цього питання підтримки різної толерантності в державі.

Поняття етнічної ідентичності, як відомо, ґрунтується на історичних та символіко-культурних атрибутах – групова самоназва, спільна історична пам'ять, відчуття батьківщини, спільна культура, спогади про предків та чуття солідарності. Характеризуючи польську громаду України, зокрема Волині, потрібно вказати на достатній рівень збереження її етнічної ідентичності. Основною формою етнічної мобілізації меншини є національно-культурні товариства. За даними 1989 р., у складі населення області чисельність польської національної меншини становила 1 164 особи [7]. Підсумки перепису населення 2001 р. ілюструють зменшення кількості поляків у регіоні до 788 чоловік [6], проте невтішна статистика не заважає їм створювати потужні національні осередки.

Перша польська громадська організація на Волині була заснована у 1991 р. під назвою Товариство польської культури ім. Єви Фелінської. У 1998 р. постало Товариство польської культури ім. Тадеуша Костюшка, а у 2000-х рр. полонійні об'єднання з'явились у Любомлі (товариство польської культури ім. Міхала Огінського) та Берестечку (товариство польської культури ім. Юліуша Словацького). Відділи первинної польської організації – Товариства польської культури ім. Єви Фелінської – представляють Горохівський, Маневецький, Любешівський, Ковельський і Рожищенський райони.

Національно-культурні товариства є базою, на якій здійснюється утвердження фундаментальних атрибутів етнічної ідентичності польської меншини, одним із проявів чого є збереження історичної пам'яті. З метою вшанування пам'яті депортованих радянською владою співвітчизників місцева полонія долучається до Маршу Живої Пам'яті Польського Сибіру, гідно несучи Штандарт сибіряків землі Волинської уздовж усієї траси Маршу [3]. У контексті пошанування пам'яті члени товариств опікуються також військовими і парафіяльними цвинтарями, роблять спроби у вирішенні питання встановлення меморіального пам'ятного знаку – хреста польським полеглим воїнам періоду війни з більшовиками та волинським католикам у м. Луцьку [1].

Невід'ємним атрибутом підтримання ідентичності меншини є культура. Серед пріоритетних напрямів – вивчення польської мови при товариствах у суботньо-недільних школах. На цьому поприщі плідною є співпраця Товариства польської культури ім. Єви Фелінської з Інститутом філології та журналістики Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки [9]. Вважаючи польську книгу дієвим знаряддям у збереженні польських традицій, члени того ж товариства уклали власну бібліотеку, передану філіалу централізованої бібліотечної системи № 6 у Луцьку [2].

Яскравим сегментом картини мистецького розмаїття у житті волинської полонії є художні колективи – «Луцеорія», «Волинські пані», «Волинські соловейки», «Волинь» – учасники культурних імпрез області. Так, з ініціативи Товариства польської культури ім. Тадеуша Костюшка проходить Дитячо-юнацький фестиваль польської пісні у м. Луцьку, завданнями якого є обмін досвідом на рівні регіону й держави, адже сцена єднала виконавців із України, Польщі, Білорусії, що сприяє глибоким міжкультурним відносинам [5].

Важливою складовою збереження національної самобутності поза межами Польщі для українських поляків є відчуття батьківщини. Виявом цього є відзначення державних свят Республіки Польща – Дня Конституції 3 травня і Дня Незалежності 11 листопада, коли волинська глядацька аудиторія має змогу почути мелодію «Мазурки Домбровського». Не проходять осторонь полонії й релігійні святкування, такі як «Різдва́ний Оплаток» та «Спільне освячене».

Мотивуючим фактором для національного відродження польської спільноти краю лишаються спогади про предків та чуття солідарності із ними. В такому дусі у 2006 р. у Луцьку була проведена міжнародна конференція «Тадеуш Костюшко і Волинь», присвячена 260-й річниці від дня народження славетного поляка. У дискусіях розвивалися питання збереження самобутності польської меншини через усвідомлення героїки боротьби польського народу за свою незалежність.

Волинська полонія, маючи на меті донести власні здобутки до широкого загалу, посідає чільне місце в інформаційному просторі регіону, видаючи двотижневик «Monitor Wolynski». Мета газети – наблизити Польщу українцям, а Україну – полякам, сприяти дружбі двох народів та руйнуванню стереотипів [2].

Польська та українська спільноти, як би того їм хотілося чи ні, мають споріднене слов'янське коріння, а тому й культурне середовище обох є подібним. Зустріч української та польської культур є явищем закономірним, а їхній діалог, зокрема на Волині, характеризується злагодженістю та систематичністю. Сприяє цьому, окрім особистих зусиль представників обох національностей, й географічне розташування краю, який знаходиться на «стику», «пограниччі» культур. Виявом міжетнічної злагоди між українцями і поляками, а також іншими меншинами області, є щорічний Міжнародний різдвяний фестиваль «Неј, Koledo – Колядо!», ініційований Товариством польської культури імені Єви Фелінської [4]. У рамках концерту Різдво Христове прославляють українською, польською, російською, німецькою, вірменською, чеською колядкою. Незважаючи на відмінності у традиціях і звичаях, це дійство об'єднує під одним дахом представників різних культур і народів, які спілкуються однією мовою – мовою серця.

Дієвість українсько-польського діалогу простежується й у подоланні суперечностей спільної минувшини. Попри висловлювання політикуму про власні заслуги в усуненні непорозумінь, реальні кроки на цьому шляху є справою рук пересічних громадян. Свідченням поліпшення у баченні української спільноти польською є дослідження ЗМІ: шаблон «західник – кривавий упашник, східняк – російський комуніст», характерний для мислення пересічного поляка двох десятиків років тому, відходить у небуття, а сьогодні Україна – це Андрій Шевченко, Віталій і Володимир

Кличко, Євро-2012, а українець – якісний працівник, свіжо мислячий студент і часто – менеджер високого класу [8].

Польська громада Волині як носій польської культури є структурним елементом поліетнічного та полікультурного українського суспільства. Протягом життєдіяльності в незалежній Україні полякам вдалося зберегти атрибути власної ідентичності. Цінним надбанням двадцятирічного періоду співіснування польської меншини та української нації є налагоджений діалог, що уможливився завдяки зустрічі й взаємодії культур на теренах краю.

Література:

1. Ваколюк В. Олександр Курилюк: «Ми зацікавлені у розвитку партнерських стосунків із Польщею» // *Monitor Wolynski*. – 2011. – 21 квітня. – С. 11.
2. Денисюк Н. Два десятиліття відкриті для людей // *Monitor Wolynski*. – 2011. – 10 листопада. – С. 3.
3. Денисюк Н. Пам'ятати про Сибір // *Monitor Wolynski*. – 2011. – 15 вересня. – С. 1, 6-7.
4. Мартиненко К. Hej, Koledo – Колядо! // *Monitor Wolynski*. – 2010. – 14 січня. – С. 6.
5. Польська пісня у Луцьку // *Monitor Wolynski*. – 2011. – 29 вересня. – С. 10.
6. Про кількість та склад населення Волинської області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/volyn>.
7. Чисельність і склад населення Волинської області за статтю, віком, перебуванням у шлюбі, рівнем освіти, національністю і рідною мовою, чисельністю сімей (за даними Всесоюзного перепису населення 1989 р.). – Л., 1990. – С. 139–149.
8. Чехлов А. Подолання стереотипів: інтеграція українців у польське суспільство // *День*. – 2007. – 25 грудня. – С. 3.
9. Яручик В. Книги від Товариства для волинських студентів // *Monitor Wolynski*. – 2010. – 11 листопада. – С. 11.